

पहिलो नियमित पाक्षिक

लगानीकर्ता प्रशिक्षण कार्यक्रमको शुरुवात

श्रावण २५, २०७५: बोर्डले आ.व. २०७५।७६ को स्वीकृत धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम अनुसार नयाँ लगानीकर्ताहरूलाई दृष्टिगत गरी काठमाडौं उपत्यकामा धितोपत्र बजारसम्बन्धी निरन्तर प्रशिक्षण तथा जनचेतना अभिवृद्धि र लगानीकर्ताहरूको जिज्ञासाहरू सम्बोधन गर्न स्टक एक्सचेञ्जसंगको सहकार्यमा पाक्षिकरूपमा काठमाडौं उपत्यकाको उपयुक्त स्थानमा लगानीकर्ता प्रशिक्षण कार्यक्रम संचालन गर्ने कार्यक्रमको कार्यान्वयन कार्य गर्न मिति २०७५ श्रावण २५ शुक्रवारका दिन पहिलो पाक्षिक लगानीकर्ता प्रशिक्षण कार्यक्रमको शुरुवात गरेको छ । लगानीकर्ता सम्बद्ध संघसंस्थाहरू, व्यक्तिगत लगानीकर्ताहरूका साथै नेप्से, सिडिएस, क्रेडिट रेटिङ्ग संस्था, मर्चेन्ट बैंकर एशोसिएसन, स्टक ब्रोकर एशोसिएसनका प्रतिनिधिहरू तथा आर्थिक पत्रकारहरू सहित करिब ६० जनाको सहभागिता रहेको उक्त कार्यक्रममा सहभागीहरूलाई स्वागत गर्दै बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री परिष्टनाथ पौड्यालले सचेत एवं विवेकशील लगानीकर्ताको माध्यमबाट स्वच्छ, पारदर्शी र परिपक्व धितोपत्र बजारको विकासमा सहयोग पुग्ने बताउनु भएको थियो भने उक्त कार्यक्रम

बोर्डका निर्देशक डा.नबराज अधिकारीले संचालन गर्नु भएको थियो ।

कार्यक्रमको उद्घाटन सत्रको शुरुवात गर्दै बोर्ड अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीले बोर्डको निरन्तर प्रयासका कारण धितोपत्र बजारको सेवामा विस्तार मात्र नभई उक्त सेवा सुविधाको उपभोग देशका दुर्गम जिल्लाहरूबाट समेत भइरहेको बताउँदै पछिल्लो समय आधुनिकतातर्फ उन्मुख हुँदै गएको नेपालको धितोपत्र बजारमा नयाँ लगानीकर्ताहरूको समेत प्रवेश भइरहेको सन्दर्भलाई दृष्टिगत गरी पूँजी बजारसम्बन्धी साक्षरता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्य बमोजिम बोर्डले आ.व. २०७५।७६ देखि आगामी दिनमा निरन्तर सञ्चालन हुने गरी यस पाक्षिक लगानीकर्ता सचेतना अभिवृद्धि तथा प्रशिक्षण कार्यक्रमको आयोजना गरिएको बताउनुभयो । उहाँले धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी अधिकांश विषयवस्तुहरू समेटी निरन्तर प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने योजना रहेको बताउनुभयो । साथै, यसको निरन्तरता एव प्रभावकारिताका लागि सम्बन्धित पक्षहरूको सहयोग एवं सहकार्यको अपेक्षा समेत व्यक्त गर्नुभयो । उक्त कार्यक्रममा अतिथि रहनुभएका नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि. का महाप्रबन्धक श्री चन्द्रसिंह

साउदले बोर्डबाट आयोजना भएको यस कार्यक्रमले नेपालको धितोपत्र बजारमा सर्वसाधारणमा बजारसम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्न महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने बताउँदै यस प्रकारको कार्यक्रमको निरन्तरताका लागि नेप्सेले आवश्यक सहयोग तथा सहकार्य गर्न तयार रहेको बताउनुभयो ।

कार्यक्रमको दोस्रो चरणमा बोर्डका उप निर्देशक श्री नारायण प्रसाद शर्माले उपस्थित लगानीकर्ताहरूलाई धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारका विविध पक्षहरूसम्बन्धी विस्तृत रूपमा प्रस्तुति गर्नुभएको थियो । विशेष उत्साहका साथ कार्यक्रममा सहभागी भएका लगानीकर्ताहरूबाट धितोपत्रको प्राथमिक निष्काशनमा सामूहिक लगानी कोषलाई दिइएको संरक्षण, अनलाइन कारोबार प्रणाली, थप निष्काशनमा मूल्य निर्धारण विधि लगायतका विषयमा जिज्ञासा राखेको लगानीकर्ताले यस प्रकारको प्रशिक्षण कार्यक्रमलाई आगामी दिनमा निरन्तरता दिनुपर्ने बताएका थिए । उक्त कार्यक्रममा उठेका प्रश्न तथा जिज्ञासाहरूको जवाफ बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री परिष्टनाथ पौड्यालज्यूले दिनुभएको थियो ।

पहिलो पाक्षिक लगानीकर्ता प्रशिक्षण कार्यक्रममा मन्तव्य राख्नुहुँदै बोर्ड अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीज्यू

धितोपत्र बजारमा भएका हालसालका सुधार तथा विकासका पहलहरू

निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धक र शेयर रजिष्ट्रारको अनुमतिपत्रको लागि नयाँ आवेदन दर्ता गर्ने कार्य स्थगन

श्रावण ८, २०७५: बोर्डले मिति २०७५ श्रावण ९ मा अर्को व्यवस्था नभए सम्मको लागि निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धक र शेयर रजिष्ट्रारको अनुमतिपत्रको लागि नयाँ आवेदन दर्ता गर्ने कार्य स्थगन गरेको छ । पछिल्लो समय धितोपत्र बजारको विकाससँगै मर्चेन्ट बैकरको संख्या बढ्दै गईरहेको सन्दर्भमा, मर्चेन्ट बैकरहरूमा खास गरी निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धक र शेयर रजिष्ट्रारले वहन गर्ने जिम्मेवारी तथा लिने जोखिम, व्यवसायको क्षेत्र, विद्यमान बजारको अवस्था तथा आकारका साथै यसमा रहेको उच्च प्रतिस्पर्धा समेतलाई दृष्टिगत गर्दा हाललाई थप निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धक र शेयर रजिष्ट्रार आवश्यकता नरहेको तर अन्य मर्चेन्ट बैकिङ्ग व्यवसाय (धितोपत्र प्रत्याभूति, लगानी व्यवस्थापन तथा संस्थागत परामर्श सेवा) को आवश्यकता अझै रहेको सन्दर्भमा हाल बोर्डको प्रक्रियामा प्रवेश गरिसकेका आवेदनहरूलाई कानूनी प्रक्रिया अनुसार कार्य अगाडि बढाई नयाँ आवेदन दर्ता गर्ने कार्य हाललाई स्थगित गरिएको हो । यस अवधिमा सात कम्पनीहरू अनुमतिपत्र प्राप्तिका लागि बोर्डको प्रक्रियामा रहेको, जसमध्ये सम्पूर्ण मर्चेन्ट बैकिङ्ग व्यवसाय गर्न पाँच, संस्थागत परामर्श सेवा वाहेक चार वटा मर्चेन्ट बैकिङ्ग व्यवसाय गर्न एक तथा लगानी व्यवस्थापन व्यवसाय मात्र गर्न एक कम्पनीले प्रस्ताव गरेका छन् ।

हाल बोर्डबाट अनुमतिपत्र प्राप्त गरी कार्यरत तथा निवेदन प्रक्रियामा रहेका निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धक र शेयर रजिष्ट्रारको संख्या प्रतिस्पर्धात्मक रूपमा व्यवसाय संचालनको लागि पर्याप्त रहेको तथा बजारको अवस्था र आवश्यकता भन्दा निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धक र शेयर रजिष्ट्रारको संख्या बढी हुँदा अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा हुन सक्ने अवस्था समेत देखिन्छ । यसका

अलवा धितोपत्रको सार्वजनिक निष्काशनमा आस्वा प्रणाली लागू भए पश्चात् लाईन लाग्ने स्थिति नरहेको तथा आवेदन प्रशोधन कार्य अत्यन्त सहज हुन गई निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्धकको कार्य जिम्मेवारी घटेको एवं डिम्याट शेयरको मात्र कारोवार हुने व्यवस्थाबाट शेयर रजिष्ट्रारको कार्य समेत केही कम हुन गएको छ । धितोपत्र व्यवसायी (मर्चेन्ट बैकर) नियमावली, २०६४ लागू भए पश्चात् हाल २५ मर्चेन्ट बैकरले देहाय अनुसारको व्यवसाय गर्ने अनुमति पत्र प्राप्त गरेका छन्:

- सम्पूर्ण मर्चेन्ट बैकिङ्ग व्यवसाय (निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्ध, धितोपत्र प्रत्याभूति, शेयर रजिष्ट्रेशन, लगानी व्यवस्थापन र संस्थागत परामर्श सेवा) प्रदान गर्ने संस्था - ६
- संस्थागत परामर्श सेवा वाहेक ४ वटा व्यवसाय गर्ने संस्था - १०
- तीन वटा (निष्काशन तथा बिक्री प्रबन्ध, धितोपत्र प्रत्याभूति र शेयर रजिष्ट्रेशन) मात्र व्यवसाय गर्ने संस्था - १
- शेयर रजिष्ट्रेशन र लगानी व्यवस्थापन व्यवसाय मात्र गर्ने संस्था - १
- लगानी व्यवस्थापन व्यवसाय मात्र गर्ने संस्था - ७

मर्चेन्ट बैकरहरूले वहन गर्ने जिम्मेवारी तथा लिने जोखिम, पूँजी वजार र अर्थतन्त्रको अवस्थाको आयतन हेरी सोही आधारमा बोर्डले मिति २०७४ श्रावण ३ मा धितोपत्र व्यवसायी (मर्चेन्ट बैकर) नियमावली, २०६४ मा संशोधन गरी मर्चेन्ट बैकरको चुक्ता पूँजीमा चार गुणासम्म वृद्धि तथा कार्य क्षेत्र विस्तार गरी संस्थागत परामर्श सेवा समेत प्रदान गर्न सक्ने व्यवस्था समेत गरिसकेको छ ।

धितोपत्र सूचीकरण तथा कारोवार नियमावली, २०७५ लागू

श्रावण १, २०७५: धितोपत्रको सूचीकरण तथा कारोवार प्रक्रियालाई थप व्यवस्थित, प्रविधि तथा वजारमैत्री र समसामयिक बनाउन धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, २०६३ को व्यवस्था बमोजिम बोर्डले “धितोपत्र सूचीकरण तथा कारोवार नियमावली, २०७५” तर्जुमा गरी नेपाल सरकारको स्वीकृतिमा साविकको धितोपत्र कारोबार नियमावली, २०५० लाई विस्थापन गरी २०७५ श्रावण

१ गते देखि लागू गरेको छ । नेपालको धितोपत्र बजारमा नयाँ विकास-विस्तार तथा परिवर्तन आएसँगै सूचीकरण तथा कारोबार प्रणालीमा पनि सोही अनुरूपको बनाउनका लागि यो नियमावली लागू गरिएको हो । यस नियमावलीमा भएका विशेष व्यवस्थाहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

धितोपत्र सूचीकरण तथा कारोवार नियमावली, २०७५ मा भएका मुख्य व्यवस्थाहरू:

१. साविकमा धितोपत्रको सार्वजनिक निष्काशन भएको धितोपत्र बाँडफाँट भएको तीस दिन भित्र सूचीकरणका लागि निवेदन दिनु पर्ने व्यवस्था भएकोमा विवरणपत्र स्वीकृत भएको बढीमा ७ दिनभित्र सूचीकरणका लागि सम्बन्धित धितोपत्र बजारमा निवेदन दिनु पर्ने व्यवस्था गरिएको र बाँडफाँट हुनासाथ सूचीकरण भई कारोबार हुन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
२. सूचीकरणका लागि योग्यता तथा सम्भौता सम्बन्धी व्यवस्था गरिएको साथै सूचीकृत धितोपत्रको मूल्यसंग सम्बन्धित सूचना तथा जानकारी धितोपत्र बजारमा पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
३. साविकमा सूचीकृत संगठित संस्थाहरूको वर्गिकरणलाई ए र वि गरी दुईवटामा सीमित गरिएकोमा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासलाई समेत दृष्टिगत गरी संगठित संस्थाको चुक्ता पूँजी, प्रतिफल, नियम परिपालना लगायतको स्थितिलाई हेरी ए, वि, जि र जेड गरी चार वर्गमा वर्गिकरण गर्ने व्यवस्था गरिएको छ, जसले गर्दा सूचीकृत संगठित संस्थाको वर्ग अनुसार लगानीकर्ताले जोखिमको स्तर अनुमान गर्न सक्ने तथा धितोपत्र बजारलेसमेत सोही बमोजिम कारोबारलाई सहजीकरण गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

४. धितोपत्रको सूचीकरणको स्वेच्छक खारेजी गर्न सकिने नयाँ व्यवस्था गरिएको साथै स्वेच्छक सूचीकरण खारेजीका लागि कम्तीमा ९० प्रतिशत शेयरधनीले सूचीकरणको स्वेच्छक खारेजी निर्णयमा सहमति हुनु पर्ने तथा साधारण सभामा उपस्थित भई सूचीकरणको स्वेच्छक खारेजीमा असहमति जनाएका शेयरधनीको शेयर उनीहरूले विक्री गर्न चाहेमा संगठित संस्थाका सञ्चालकले खरिद गरी लिनु पर्ने व्यवस्था समेत गरिएको छ ।
५. धितोपत्र बजारले धितोपत्रको कारोबार सञ्चालनका लागि स्वचालित विद्युतीय कारोबार प्रणाली (अटोमेटेड इलेक्ट्रोनिक ट्रेडिङ सिस्टम) को स्थापना गर्नु पर्ने व्यवस्था गरी धितोपत्र बजारको कारोबार प्रणालीलाई मान्यता प्रदान गरिएको छ जसबाट विगतमा बोलकबाल प्रथाबाट हुने कारोबार व्यवस्थालाई आधुनिकीकरण गर्न कानूनी रूपमा सजिलो हुने व्यवस्था गरिएको छ ।
६. आधुनिकीकरणको क्रममा प्रविधिमैत्री बनाउनु पर्ने सन्दर्भमा कारोबारको लागि स्वचालितसहित विभिन्न सफ्टवेयर प्रयोग गर्नु पर्ने हुँदा धितोपत्र बजारले स्थापना गर्ने कारोबार प्रणालीलाई विश्वसनीय र चलायमान बनाउनका लागि प्रत्येक दुई वर्षमा कारोबार प्रणालीको सम्परीक्षण (सिष्टम अडिट) गराउनु पर्ने र सोको प्रतिवेदन यस बोर्डमा समेत पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
७. धितोपत्र बजारले स्थापना गर्ने कारोबार प्रणाली तथा सोसंग सम्बन्धित तथ्याङ्कको सुरक्षाको लागि डिजाष्टर्ड रीकभरी सिष्टम सम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
८. धितोपत्र बजारले सूचीकृत धितोपत्रको कारोबारका लागि मूल्य परिवर्तनको सीमा कायम गर्ने व्यवस्था साविकमा सामान्य रूपमा गरिएकोमा सोलाई कारोबार प्रणाली अनुसार आधुनिकीकरण गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
९. धितोपत्रको कारोबार गर्दा वा गराउँदा कारोबारमा संलग्न सबैले बैंक मार्फत मात्र रकम लेन देन गर्नु पर्ने व्यवस्थालाई स्पष्ट रूपमा व्यवस्था गरिएको छ ।
१०. धितोपत्र कारोबारमा उतार चढाव हुँदा धितोपत्र बजारले आवश्यकता अनुसार कारोबारमा सर्किट ब्रेकर लगाउने व्यवस्थालाई साविकमा अभ्यासको रूपमा रहेकोमा नियमावलीमा व्यवस्था गरी कानूनी मान्यता प्रदान गरी आवश्यकतानुसार धितोपत्र बजारले परिवर्तन पनि गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
११. धितोपत्र बजारले धितोपत्र कारोबारको राफसाफ सम्बन्धमा अनिवार्य रूपमा राफसाफ कोष खडा गर्नु पर्ने तथा त्यस्तो कोष संचालन गर्न आवश्यक कार्य गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
१२. नियमित रूपमा राफसाफ हुन नसकेका कारोबारलाई राफसाफ कोषबाट राफसाफ कार्य सम्पन्न गराई सम्बन्धित व्यवसायीबाट राफसाफ बापतको रकममा ब्याज सहित भराई कोषमा दाखिला गराउनु पर्ने, राफसाफ कोषमा धितोपत्र बजार, धितोपत्रको राफसाफ सेवा प्रदान गर्ने संस्था र धितोपत्र दलालले प्रत्येक वर्ष खुद मुनाफाको पहिलो पाँच वर्षसम्म शुन्य दशमलव पाँच प्रतिशत र त्यस पछि प्रत्येक वर्ष शुन्य दशमलव दुई पाँच प्रतिशत रकम जम्मा गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
१३. धितोपत्र कारोबारको राफसाफ हाल प्रयोगको रूपमा नेटिङ प्रणाली मार्फत भैरहेकोमा सोलाई नियमावलीमा व्यवस्था गरी नियमन दायरामा ल्याइएको छ ।
१४. धितोपत्र बजारले कारोबारको सुपरिवेक्षणका लागि आवश्यक विद्युतीय सुपरिवेक्षण प्रणाली (सर्भेलेन्स सिस्टम) स्थापना गर्नु पर्ने व्यवस्था गरी त्यस्तो सुपरिवेक्षकलाई समेत मान्यता प्रदान गरिएको छ ।
१५. सूचीकृत संगठित संस्थाले धितोपत्र बजारबाट कारोबार सम्पन्न भई राफसाफ भएका धितोपत्रलाई सम्बन्धित खरिदकर्ताको नाममा हस्तान्तरण हुने व्यवस्था गर्नु पर्ने र अभौतिक रूपमा रहेको धितोपत्रको हस्तान्तरण सम्बन्धमा अन्य व्यवस्था केन्द्रीय निक्षेप सेवा सम्बन्धी प्रचलित नियमावली तथा विनियम बमोजिम हुने गरी हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्थालाई स्पष्ट गरिएको छ ।
१६. सरकारी ऋणपत्रको कारोबार सम्बन्धी व्यवस्थालाई विशेष रूपमा व्यवस्थित गरी त्यस्तो ऋणपत्रको सूचीकरण गर्ने सम्बन्धी व्यवस्थालाई स्पष्ट गरिएको छ ।
१७. धितोपत्र बजारद्वारा धितोपत्र दलाललाई कारोबार गर्न रोक लगाउने सम्बन्धी स्पष्ट व्यवस्थासहित अन्य धेरै व्यवस्थाहरू गरिएका छन् ।

उक्त नियमावली बोर्डको वेबसाईट www.sebon.gov.np मा हेर्न सकिने छ ।

धितोपत्र कारोबार सञ्चालन विनियमावली, २०७५ स्वीकृति

श्रावण २०, २०७५: बोर्डको “धितोपत्र सूचीकरण तथा कारोबार नियमावली, २०७५” अन्तर्गत रही नेप्सेबाट स्वीकृतिका लागि बोर्डमा पेश भएको धितोपत्र कारोबार सञ्चालन विनियमावली, २०७५ लाई मिति २०७५।०३।२७ मा स्वीकृति प्रदान गरिएकोमा २०७५ श्रावण २० गते देखि उक्त विनियमावली लागू भएको छ । उक्त विनियमावलीमा धितोपत्र कारोबार हुने ईकाई,

कारोबार सञ्चालन सत्र र समय, मूल्य परिवर्तन सीमा, धितोपत्रको ब्लक कारोबार गर्न सक्ने, सर्किट ब्रेकर, कारोबार सदस्यलाई निलम्बन र कारोबार सुपरिवेक्षण सम्बन्धी व्यवस्था गरिनुका साथै अक्सन कारोबार सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था समेत समावेश गरिएको छ ।

धितोपत्र सूचीकरण विनियमावली, २०७५ मा संशोधन गर्न स्वीकृति

श्रावण २७, २०७५: बोर्डको “धितोपत्र सूचीकरण तथा कारोवार नियमावली, २०७५” अन्तर्गत रही तर्जुमा भएको धितोपत्र सूचीकरण विनियमावली, २०७५ को अनुसूची संशोधनका लागि नेप्सेले गरेको प्रस्तावलाई बोर्डले मिति २०७५ श्रावण २७ मा स्वीकृत गरेको छ । धितोपत्रको सूचीकरण तथा कारोवार प्रक्रियालाई थप व्यवस्थित, प्रविधि तथा बजारमैत्री र समसामयिक बनाउन धितोपत्र सम्बन्धी ऐन, २०६३ को व्यवस्था बमोजिम बोर्डले धितोपत्र सूचीकरण तथा कारोवार नियमावली, २०७५ तर्जुमा गरी नेपाल सरकारको स्वीकृतिमा साविकको धितोपत्र कारोवार नियमावली, २०५० लाई विस्थापन गरी श्रावण १ गते देखि लागू गरेको सन्दर्भमा धितोपत्र सूचीकरण विनियमावली, २०५३ तथा धितोपत्र बजारको सदस्यता तथा कारोवार विनियमावली, २०५५ लाई प्रतिस्थापित गरी धितोपत्र सूचीकरण तथा कारोवार नियमावली, २०७५ अनुसार नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लि. (नेप्से) बाट प्रस्तुत धितोपत्र सूचीकरण विनियमावली २०७५ बोर्डबाट स्वीकृत गरी यही श्रावण १ गते देखि लागू गर्न नेप्सेलाई पठाइएकोमा नेप्सेबाट सो विनियमावलीको अनुसूची-३ मा रहेको सूचीकरण तथा वार्षिक

शुल्कलाई पुनरावलोकन गरी संशोधन स्वीकृतिका लागि बोर्डलाई अनुरोध गरेको हो ।

बोर्डले धितोपत्रको प्राथमिक बजारमा आस्वा प्रणालीमार्फत् धितोपत्रको बाँडफाँड तथा सूचीकरण अवधि घटाइएको, वास्तविक क्षेत्रका कम्पनीहरूलाई पूँजी बजारमा आकर्षित गर्न धितोपत्र दर्ता तथा निष्काशन नियमावलीमा आवश्यक व्यवस्थाहरू गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । हाल धितोपत्र निष्काशन गर्ने संगठित संस्थाको संख्या तथा पूँजीको आकारमा वृद्धि भई समग्र धितोपत्र बजारको आकार समेत विगत भन्दा व्यापक रूपमा बढेको अवस्थामा बोर्डले प्राथमिक तथा दोस्रो बजारमा लाग्ने शुल्कहरू क्रमशः घटाउदै लगेको परिप्रेक्ष्यमा संगठित संस्थाहरूलाई पूँजी बजारमा आकर्षित गर्न दोस्रो बजारको सूचीकरण तथा वार्षिक शुल्कलाई समेत समय सापेक्ष, न्यायोचित तथा बजारमैत्री बनाउन आवश्यक देखिएकोले सो विनियमावलीको अनुसूची-३ को क र ख मा देहाय अनुसार गर्न संचालक बोर्डको मिति २०७५ श्रावण २७ को बैठकबाट स्वीकृति प्रदान गरेको छ ।

अनुसूची - ३

(विनियम ४ को उपविनियम (३) संग सम्बन्धित)

सूचीकरण तथा वार्षिक शुल्क

क) धितोपत्र सूचीकरण तथा वार्षिक शुल्क:

क्र.सं	चुक्ता पूँजी	सूचीकरण शुल्क	वार्षिक शुल्क
१	रु ५० करोड सम्म	०.१० प्रतिशत वा न्यूनतम रु १,५०,०००।	रु ५०,०००
२	रु ५० करोड भन्दा माथि	०.०५ प्रतिशत वा न्यूनतमरु २,५०,०००।	रु १,००,०००

(ख) डिबेन्चर/ एकांक बचत वा समूहगत बचत सूचीकरण शुल्क तथा वार्षिक शुल्क:

क्र.सं	निष्काशित रकम	सूचीकरण शुल्क	वार्षिक शुल्क
१	रु ५० करोड सम्म	रु ६०,०००।	रु २५,०००
२	रु ५० करोड भन्दा माथि	रु १,००,०००।	रु ५०,०००

नोट:

- सूचीकरण निवेदन दस्तुर रु १५,०००/- निवेदन साथ संलग्न गरी बुझाउनु पर्नेछ ।
- तोकिएको समयमा नवीकरण शुल्क नबुझाएमा नवीकरण शुल्कको वार्षिक १० प्रतिशतका दरले जरिवाना बुझाउनु पर्नेछ ।

धितोपत्रको दोस्रो बजारमा सूचना प्रवाहमा सुधार तथा स्टक डेरिभेटिभ औजार विकास सम्बन्धमा

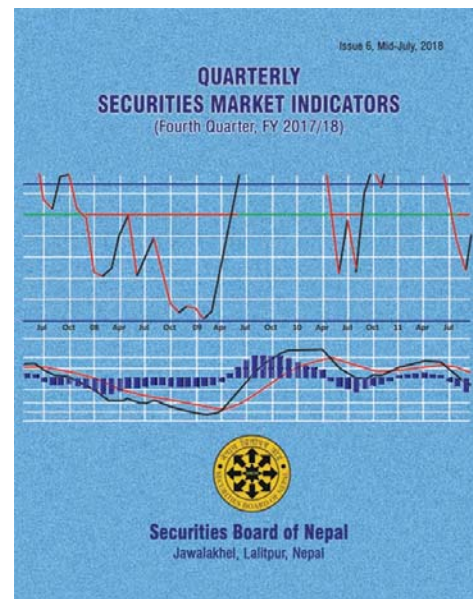
श्रावण २८, २०७५: बोर्डको आ.व. २०७५।७६ को धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रममा लगानीकर्ताहरूलाई बजारसम्बन्धी तथ्यपूर्ण एवं विश्वसनीय सूचना एवं जानकारी उपलब्ध गराउन सूचना प्रवाह सुदृढ गर्दै जाने र स्टक डेरिभेटिभ मार्केटको विकास गर्ने कार्यक्रम अनुसार नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लि. (नेप्से) लाई मिति २०७५ श्रावण २७ मा एक परिपत्र जारी गर्दै निर्देशन दिएको छ ।

- नेप्सेबाट आ. व. २०५०।५१ देखिनै गणना गर्ने र वेब साइट तथा विभिन्न पत्रपत्रिका मार्फत् प्रकाशन गर्ने गरिएको नेप्से सूचकांक गैरकारोबारीय शेयर (Non-Tradable Share) को रूपमा रहेका संस्थापक शेयर (करिव ६५ प्रतिशत) तथा सर्वसाधारणसँग हुने कारोबारीय शेयर (करिव ३५ प्रतिशत) दुवैको आधारमा गणना गरिने हुँदा यी परिसूचकहरूले समग्र बजार परिसूचक (Overall market indicators) को रूपमा बजारको समिष्टिगतरूपमा संकेतात्मक (Indicative) प्रतिनिधित्व गरिरहेको हुँदा उक्त नेप्से सूचकांकको गणनाको साथै त्यसै अनुसारको बजार पूँजीकरणलाई यथावतरूपमा दैनिक समेत प्रकाशन गरी निरन्तरता दिने व्यवस्था गर्ने ।

२. करिब ६५ प्रतिशत संस्थापक शेयरको भार (Weightage) ले गर्दा समष्टिगत परिसूचक-नेप्से बेलावेलामा अस्थिर समेत हुन सक्ने हालको अवस्थालाई दृष्टिगत गरी Tradable Share मूल्यको आधारमा मात्र २०६५ सालदेखि गणना गर्न शुरू गरिएका फ्लोट सूचकांक (Float Index) ले बजार मूल्य प्रवृत्तिको सही एवं यथार्थ प्रतिनिधित्व गर्ने हुँदा यस सूचकांकका साथै फ्लोट बजार पूँजीकरण (Float Market Capitalisation) लाई समेत आवश्यक महत्व दिई त्यस लि. को वेबसाइट, नियमित दैनिक प्रकाशन तथा अन्य सम्बन्धित दस्तावेजहरूमा समावेश गरी प्रकाशन गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।
३. लगानीकर्तालाई धितोपत्रको दोस्रो बजारमा हुने हरेक कारोबार दिनको सूचकांकहरूमा अन्तिम बिन्दुको मात्रै सूचकांक दिने गरिएकोमा बजारमा उपलब्ध तथ्यांक/सूचना लगानीकर्ताहरूलाई सकेसम्म बढी प्रदान गर्नुपर्ने सन्दर्भमा मुख्यतः नेप्से र फ्लोट सूचकांकको शुरू, उच्चतम, न्यून र औसतको समेत नियमित जानकारी दिन उपयुक्त हुने देखिएकोले त्यस लि. मा कारोबार भएका सूचीकृत कम्पनीहरूको शेयर कारोबारको शुरू, उच्चतम, न्यूनतम, अन्तिम र तिनीहरूको औसत समेतको सार्वजनिकरूपमा जानकारी दिने कार्य अगाडि बढाउने ।
४. धितोपत्रको दोस्रो बजारमा आ.व २०६९।७० देखि सामूहिक लगानी योजनाहरूको प्रवेश भएसँगै पछिल्लो समय दोस्रो बजारमा यस्ता योजनाको संख्या १३ पुगी सहभागिता बढ्दै गएको देखिन्छ । हाल नेपालको सन्दर्भमा सामूहिक लगानी योजनाहरूले विशेष संस्थागत लगानीकर्ताको संलग्नताको अभावमा संस्थागत लगानीकर्ता जस्तै कार्य गरिरहेका छन् । सामूहिक लगानी योजना व्यवसायिक एवं दक्ष कोष व्यवस्थापकद्वारा व्यवस्थापन हुने, यसमार्फत् संकलित रकम विशेष अध्ययन तथा विश्लेषण गरी पोर्टफोलियो व्यवस्थापनको सिद्धान्त अनुसार लगानी गरिने हुँदा शेयर खरिद बिक्री मूल्यको सूचकांकभन्दा सामूहिक लगानी योजना खरिद बिक्री मूल्य सूचकांकमा आउने उत्तरचढाव बढी विवेकपूर्ण (Rational) हुने सन्दर्भमा समग्रमा सामूहिक लगानी योजना समूहको कारोवार मूल्यको वास्तविक अवस्थाको जानकारीका लागि यस समूहको पनि एक छुट्टै सूचकांकको विकास गरिएमा बजार बढी यथार्थ तथा विश्वसनीय हुने देखिन्छ । यसबाट सामूहिक लगानी योजना समूहको यथार्थ स्थितिको जानकारी लिन, लगानीकर्ता तथा अन्य सरोकारवालाले सामूहिक लगानी योजना समूहलाई समग्र बजार सूचकांक तथा अन्य समूहको सूचकांकसँग तुलना गर्न र समग्र बजार प्रवृत्तिलाई उपयुक्त रूपमा विश्लेषण गर्न सक्ने अवस्था समेत सृजना हुने देखिन्छ । यसर्थ सामूहिक लगानी योजनाको समेत सूचकांकको विकास गरी नेप्सेको वेबसाइट र सम्बन्धित दस्तावेज र राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका तथा अनलाइन पोर्टलहरूमा समावेश गरी प्रकाशन गर्न पहल गर्ने ।
५. धितोपत्रको दोस्रो बजार कारोवारको लागि आवश्यक न्यूनतम व्यवस्थाहरू पूरा भई निरन्तर कारोवारको शुरुवात भएको हाल २५ वर्ष पूरा हुनुका साथै बोर्डले धितोपत्र बजार नियमन निकायहरूको अन्तर्राष्ट्रिय संगठनको सदस्यता लिई नेपालको धितोपत्र बजार अन्तर्राष्ट्रिय मूल प्रवाहमा समावेश भईसकेको हालको परिप्रेक्ष्यमा बजारको स्तर अभिवृद्धि गर्न स्टक डेरिभेटिभ मार्केटको समेत शुरुवातका लागि स्टक डेरिभेटिभ परिसूचकको कारोवारको संभावना सम्बन्धमा अध्ययन गरी आवश्यक कार्य अगाडि बढाउने ।

Quarterly Securities Market Indicators, Issue 6 प्रकाशन

बोर्डले आर्थिक वर्ष २०७४।७५ को चौथो त्रैमासिक अवधिको धितोपत्र बजारको अवस्थालाई समावेश गरी **Quarterly Securities Market Indicators** को **Issue 6** प्रकाशन गरेको छ । रजत जयन्ती वर्षबाट धितोपत्र बजारको पछिल्लो अवस्थाको बारेमा तथ्याङ्कीय सूचना तथा जानकारी सर्वसाधारण लगानीकर्ता तथा सरोकारवालालाई निरन्तर रूपमा प्रवाह गराउने उद्देश्यले प्रत्येक त्रैमासिक अवधिमा प्रकाशन हुने गरी उक्त Indicators को प्रकाशन शुरुवात गरेको हो । यस प्रकाशनलाई स्तरीय, विश्वसनीय र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको बनाई सर्वसाधारण लगानीकर्ता, प्राध्यापक, शोधकर्ता विद्यार्थीलाई उपयोगी बनाउनको लागि प्रत्येक अङ्कमा आवश्यक परिमार्जन हुँदै आएको छ । यस अङ्कमा विश्व धितोपत्र बजार, नेपालमा धितोपत्रको प्राथमिक तथा दोस्रो बजारको अवस्था, संस्थागत ऋणपत्र तथा सूचीकृत सरकारी ऋणपत्रको अवस्था, अग्राधिकार शेयर, डिम्याट खाताका साथै धितोपत्र बजारमा अभौतिकीकरणको अवस्था लगायत त्रैमासिक अवधिमा बोर्डबाट भएगरेका पहलहरूलाई समेत समावेश गरी प्रकाशन गरिएको हो । यस Indicators अध्ययनका लागि इच्छुक सर्वसाधारणले बोर्डको पुस्तकालयमा सम्पर्क गर्न सक्नेछन् । साथै, बोर्डको वेबसाइट www.sebon.gov.np बाट पनि डाउनलोड गरी अध्ययन गर्न सकिनेछ ।

वाल् आ.व. २०७५/७६ को प्रथम दुई महिनामा धितोपत्र बजारको स्थिति

आ.व. २०७५/७६ को प्रथम दुई महिनामा धितोपत्र बजारमा संकुचन देखिएको छ । समीक्षा अवधिमा धितोपत्रको प्राथमिक तथा दोस्रो बजारमा गत वर्षको तुलनामा गिरावट आएको छ । आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को प्रथम दुई महिनामा धितोपत्रको प्राथमिक बजार र दोस्रो बजारको समीक्षा देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

धितोपत्रको प्राथमिक बजार:

आ.व. २०७५/७६ को प्रथम दुई महिनामा धितोपत्र प्राथमिक बजारमार्फत् हुने पूँजी परिचालनमा कमी आएका छन् । गत वर्षको सोही अवधिमा १५ संगठित संस्थाले रु. ८ अर्ब १२ करोड बराबरको पूँजी परिचालन गरेकोमा समीक्षा अवधिमा चार संगठित संस्थाले रु. ६६ करोड बराबरको पूँजी परिचालन गरेका छन् । यस अवधिमा म्युचुअल फण्ड तथा थप निष्काशनको प्रयोग नभएतापनि एक वाणिज्य बैंकले रु. ३७ करोड बराबरको ऋणपत्र

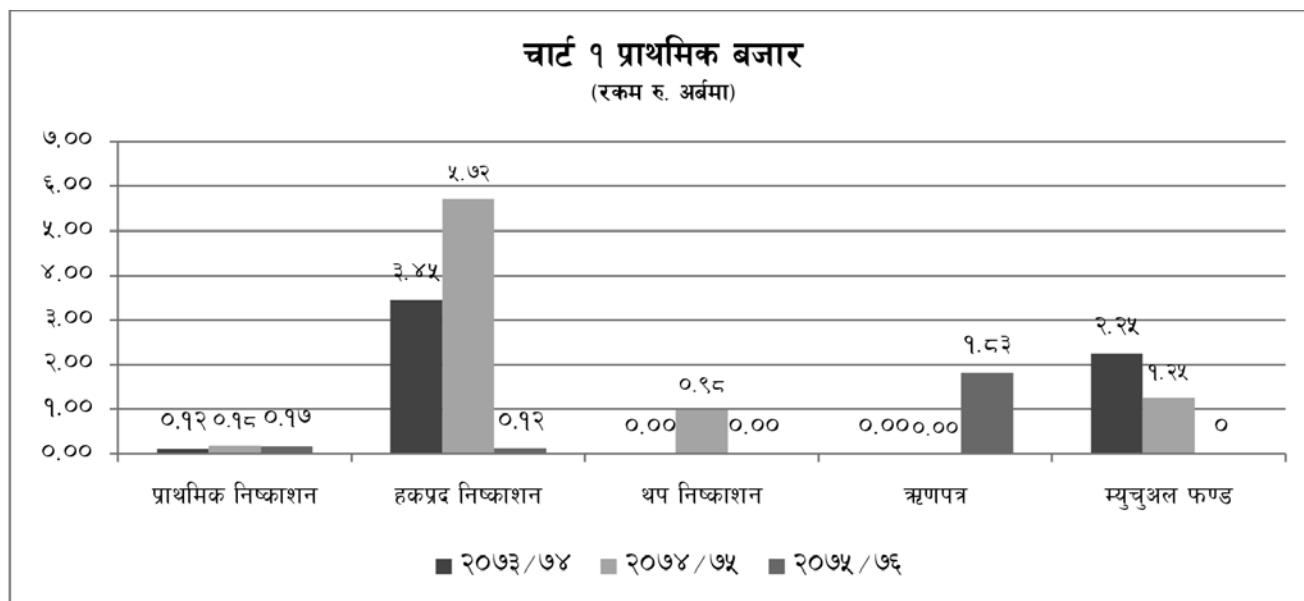
निष्काशन गरेको छ । गत वर्षको दुई महिनाको तुलनामा यस वर्षको सोही समयावधिमा हकप्रद निष्काशनतर्फ भने उल्लेखनीय गिरावट आएको छ । यस वर्ष एक सूचीकृत संस्थाले मात्र रु. १२ करोड बराबरको हकप्रद शेयर निष्काशन अनुमति प्राप्त गरेको छ । विगत तीन आ.व. को प्रथम दुई महिनाको धितोपत्रको प्राथमिक बजारको अवस्था तालिका-१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका-१

धितोपत्रको प्राथमिक बजारको अवस्था (प्रथम दुई महिनामा आधारित)

क्र.सं.	विवरण	आर्थिक वर्ष (रकम रु. अर्बमा)						परिवर्तन प्रतिशतमा			
		२०७३/७४		२०७४/७५		२०७५/७६		संख्याको आधारमा		रकमको आधारमा	
		संख्या	रकम	संख्या	रकम	संख्या	रकम	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७४/७५	२०७५/७६
१	प्राथमिक निष्काशन	१	०.१२	१	०.१८	२	०.१७	०.०	५६.५	१००.०	-५.६
२	हकप्रद निष्काशन	१०	३.४५	१२	५.७२	१	०.१२	२०.०	६५.८	-९१.७	-९७.९
३	थप निष्काशन	-	-	१	०.९८	-	-	-	-	-	-
४	ऋणपत्र	-	-	-	-	१	०.३७	-	-	-	-
५	म्युचुअल फण्ड	२	२.२५	१	१.२५	-	-	-५०.०	-४४.४	-	-
	जम्मा	१३	५.८१५	१५	८.१२५	४	०.६६	१५.४	३९.७	-७३.३	-९१.९

स्रोत: नेपाल धितोपत्र बोर्ड ।

धितोपत्रको दोस्रो बजार:

आ.व. २०७५।७६ को प्रथम दुई महिनामा धितोपत्रको दोस्रो बजारमा संकुचन देखिएको छ । कुल १९६ कम्पनी सूचीकृत रहेको नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि. मा समीक्षा अवधिमा ४३ दिन कारोबार हुँदा रु. १३.३१ अर्ब बराबरको कारोबार भएको छ जुन गत आ.व.को सोही समयवधिको तुलनामा करिब ६२ प्रतिशतको कमी हो । यस्तै गरी औसत दैनिक कारोबारमा समेत करिब ६५ प्रतिशतले कमी आई समीक्षा अवधिमा रु. ३१ करोड बराबरको औसत कारोबार भएको छ । यस्तै, कुल बजार पूँजीकरणमा समेत करिब १५ प्रतिशतले कमी आई उक्त पूँजीकरण रु. १४९६ अर्ब पुगेको छ भने फ्लोट बजार पूँजीकरणमा समेत करिब १३ प्रतिशतले हास आई रु. ५१८ अर्ब कायम भएको छ । धितोपत्रको मूल्यको

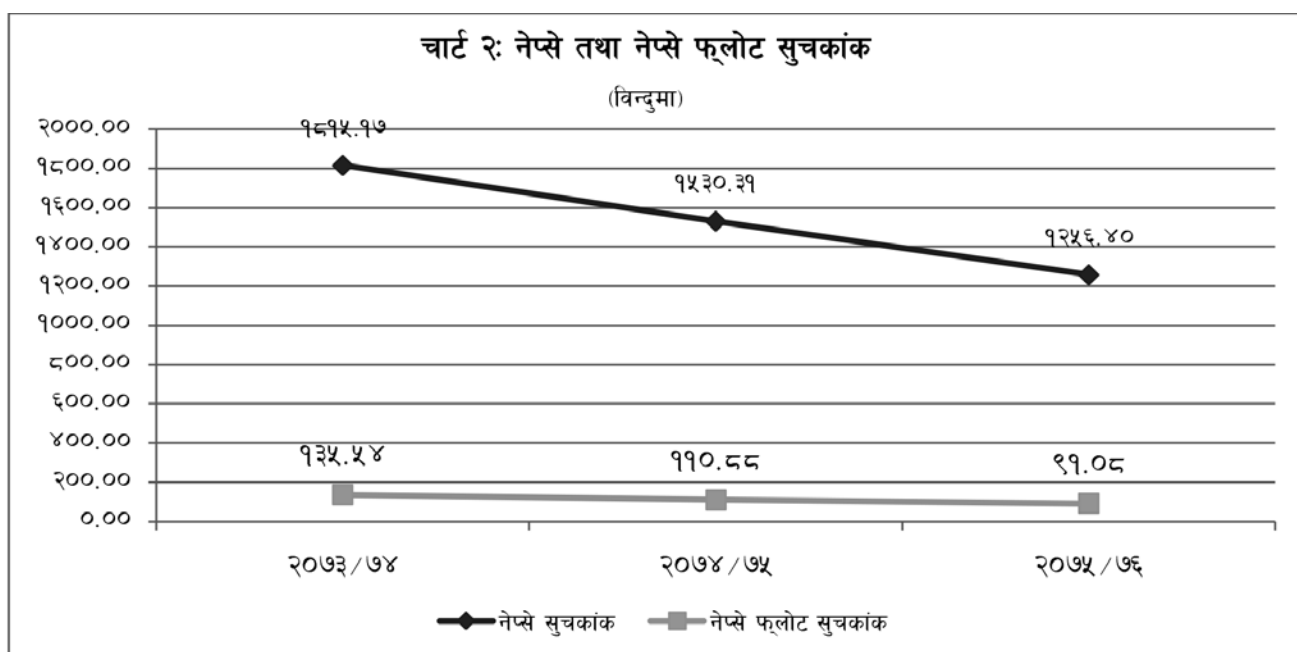
उत्तारचढावलाई मापन गर्ने नेप्से सूचकांकमा करिब १८ प्रतिशतले गिरावट आई १२५६.४० बिन्दु कायम भएको छ । गत आ.व. को सोही समयवधिमा उक्त सूचकांक १५३०.३१ बिन्दुमा रहेको थियो । साथै गत आ.व. को प्रथम दुई महिनामा ११०.८८ बिन्दुमा रहेको नेप्से फ्लोट सूचकांकमा करिब १८ प्रतिशतले नै कमी आई चालु आ.व. को सोही समयवधिमा ९१.०८ बिन्दु कायम भएको छ । समीक्षा अवधिमा कुल बजार पूँजीकरणमा कारोबार रकमको अनुपात र कुल गार्हस्थ उत्पादनमा बजार पूँजीकरणको अनुपात क्रमशः करिब ४.७ प्रतिशत र ४९.७५ प्रतिशत रहेको छ जुन गत आ.व.को सोही समयवधिमा क्रमशः करिब ८.२७ प्रतिशत र ५९.०४ प्रतिशत रहेको थियो । विगत तीन आ.व. को प्रथम दुई महिनाको धितोपत्रको दोस्रो बजारको अवस्था तालिका-२ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका-२

धितोपत्रको दोस्रो बजारको अवस्था (प्रथम दुई महिनामा आधारित)

क्र.सं.	विवरण	आर्थिक वर्ष			परिवर्तन प्रतिशत	
		२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७४/७५	२०७५/७६
१	सूचीकृत कम्पनीको संख्या	२२७	१९६	१९६	-१३.७	०.०
२	धितोपत्रको कारोबार (रु. अर्बमा)	५९.५९	३५.३०	१३.३१	-४०.८	-६२.३
३	कारोबार दिन	४१.००	४०.००	४३.००	-२.४	७.५
४	औसत दैनिक कारोबार रकम (रु. करोडमा)	१.४५	०.८८	०.३१	-३९.३	-६४.९
५	कारोबार भएको कुल शेयर संख्या (करोडमा)	१०.९४	८.२७	४.७०	-२४.४	-४३.२
६	कारोबार संख्या (लाखमा)	२९४७८७	३३७९८१	१७६६१२	१४.७	-४७.७
७	सूचीकृत धितोपत्रको बजार पूँजीकरण (रु.अर्बमा)	२००३.०८	१७७५.५९	१४९६.००	-११.४	-१५.७
८	फ्लोट बजार पूँजीकरण (रु.अर्बमा)	६८७.४२	६००.३६	५१८.७०	-१२.७	-१३.६
९	बजार पूँजीकरणमा कारोबारको प्रतिशत	१७.८५	११.९३	२.६७	-३३.२	-७७.६
१०	कुल गार्हस्थ उत्पादनमा बजार पूँजीकरणको प्रतिशत	७५.८०	५९.०४	४९.७५	-२२.१	-१५.७
११	कुल गार्हस्थ उत्पादनमा फ्लोट पूँजीकरणको प्रतिशत	२६.०१	१९.९६	१७.२५	-२३.३	-१३.६
१२	नेप्से सूचकांक	१८१५.१७	१५३०.३१	१२५६.४०	-१५.७	-१७.९
१३	नेप्से सेन्सिटिभ सूचकांक	३९३.८८	३२०.७३	२६६.४४	-१८.६	-१६.९
१४	नेप्से फ्लोट सूचकांक	१३५.५४	११०.८८	९१.०८	-१८.२	-१७.९
१५	नेप्से सेन्सिटिभ फ्लोट सूचकांक	१०५.५३	९८.४८	८३.५१	-६.७	-१५.२

स्रोत: नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि. ।

छलफल तथा अन्तरक्रिया

वैकल्पिक लगानी कोष नियमावली, २०७५ (मस्यौदा) सम्बन्धमा छलफल/अन्तरक्रिया कार्यक्रम

श्रावण ३१, २०७५: बोर्डले प्राइभेट इक्विटी र भेञ्चर क्यापिटलजस्ता औजारमार्फत् स्वदेशी तथा गैरआवासीय नेपाली सहित वैदेशिक पूँजी समेत परिचालनमा सहजीकरण गर्ने उद्देश्यले तयार गरेको वैकल्पिक लगानी कोष नियमावली, २०७५ को मस्यौदामा सरोकारवालाहरूको राय, सल्लाह तथा सुझाव लिने उद्देश्यले मिति २०७५ श्रावण ३१ मा छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । बोर्ड अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीको अध्यक्षतामा सञ्चालन भएको उक्त कार्यक्रममा नेपाल राष्ट्र बैंक,

नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्था (आइक्यान), नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लि., धितोपत्र बजार सहभागीका प्रतिनिधिहरू, विभिन्न लगानीकर्ता संघका प्रतिनिधिहरू, पूँजी बजार तथा सम्बन्धित विषय विज्ञ र आर्थिक पत्रकारहरूसहित कुल ७४ जनाको सहभागिता रहेको थियो । उक्त कार्यक्रममा बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरीले वैकल्पिक लगानी कोष नियमावली, २०७५ (मस्यौदा) मा भएका मुख्य व्यवस्था सम्बन्धमा प्रस्तुतीकरण गर्नुभएको थियो ।

वैकल्पिक लगानी कोष नियमावली, २०७५ सम्बन्धमा आयोजित कार्यक्रमको एक झलक

कार्यक्रममा आइक्यानका अध्यक्ष तथा पूर्व बोर्ड सदस्य श्री जगन्नाथ उपाध्याय निरौलाले प्राइभेट इक्विटी तथा भेञ्चर क्यापिटलमार्फत् पूँजी परिचालन कार्य गतिशिल भई देशको आर्थिक विकासमा टेवा पुग्ने विचार व्यक्त गर्नुभयो । यस्तै, नेपाल राष्ट्र बैंकका कार्यकारी निर्देशक नारायण प्रसाद पौडेलले हाल मुलुकमा पूँजी परिचालनका लागि विभिन्न विकल्पहरू प्रयोग गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको अवस्थामा यस नियमावलीले नयाँ औजारको प्रवेश गराउन सहयोग पुऱ्याउने बताउनुभयो । उहाँले आन्तरिक पूँजी नै अपर्याप्त भइरहेको अवस्थामा प्रस्तावित नियमावलीमा रहेको विदेशमा लगानी गर्न पाउने व्यवस्थामाथि पूर्णविचार गर्नुपर्ने बताउनुभयो । यस्तै पूर्व बोर्ड अध्यक्ष श्री दीपकराज काफ्लेले वर्तमान समयमा पूँजी परिचालनलाई गति दिन प्रस्तुत नियमावली महत्वपूर्ण भएको बताउनुभयो भने बोर्डका अर्का पूर्व अध्यक्ष श्री बाबुराम श्रेष्ठले यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिनुपर्ने धारणा राख्नुभयो ।

कार्यक्रममा उपस्थित विज्ञ सहभागीहरूका तर्फबाट श्री अनलराज भट्टराई, श्री अनुपराज उप्रेती, श्री सिद्धान्तराज पाण्डे, श्री कृष्ण पराजुली, श्री सेमन्त दाहाल लगायतले मस्यौदाको परिभाषा खण्डमा नै प्राइभेट इक्विटीको व्याख्या

गर्नुपर्ने, भेञ्चर क्यापिटलको व्याख्यामा थप ध्यान दिनुपर्ने, संगठित संस्थाको गल्तीको कारण कोषलाई कालो सूचीमा राख्न नहुने, मस्यौदामा कालोसूची सम्बन्धी व्यवस्था स्पष्ट हुनुपर्ने, लगानीको क्षेत्र, कोष व्यवस्थापनको शुल्क, लगानीमा अपेक्षित न्यूनतम प्रतिफल दर (हर्डल रेट) सम्बन्धी व्यवस्थाहरूलाई कोष व्यवस्थापक तथा लगानीकर्ताहरूले नै निर्धारण गरी लगानी सम्झौता गर्न दिनुपर्ने, ऋण लिएर लगानी गर्न नपाइने भन्ने व्यवस्था हटाउनु पर्ने सुझाव दिएका थिए । साथै, कोषको कानूनी अस्तित्वको व्यवस्था नभएको देखिएको हुँदा सो सम्बन्धी व्यवस्था हुनु पर्ने, सार्वजनिक निष्काशनमा जाने तथा सुचीकृत हुने संगठित संस्था कोष व्यवस्थापकको रूपमा कार्य गर्न नपाउने व्यवस्था हुनुपर्ने, न्यून चुक्ता पूँजीका कारण कोष व्यवस्थापकको संख्या बढी हुने भएकोले सो चुक्ता पूँजीको आकारमा पुर्नविचार गर्नु पर्ने, कोष प्रवर्द्धक, कोष व्यवस्थापक र कोष परामर्शदाताको व्यवस्था हुनुपर्ने, कोष व्यवस्थापकको योग्यता थप स्पष्ट हुनुपर्ने लगायतका सुझावहरू दिएका थिए । साथै, सहभागीहरूले कोषको प्रमाणपत्र नवीकरणको अवस्था, कोषको धितोपत्र बजारमा सूचीकरण जस्ता विषयहरूमा जिज्ञासाहरू समेत राखेको थिए । उक्त कार्यक्रममा बोर्डका विज्ञ सदस्य तथा मस्यौदा तयारी समितिका

सदस्य श्री निल बहादुर सारु मगरले प्राइभेट इक्विटी, भेञ्चर क्यापिटल तथा हेज फण्डलाई पूँजी बजारमा प्रवेश गराउने नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्दै पूँजी परिचालन अभ्यासलाई थप गतिशिल बनाउन यस नियमावलीको तर्जुमा भएको बताउनुभयो ।

अध्यक्ष डा. कार्कीले कार्यक्रममा उठेका जिज्ञासाहरूको सम्बोधन गर्दै विकसित र त्यसमा पनि दक्षिण एशियाका केही देशहरूमा मात्र अभ्यासमा ल्याइएको प्राइभेट इक्विटी तथा भेञ्चर क्यापिटलमार्फत् स्वदेशी तथा विदेशी पूँजीलाई परिचालन गर्ने अवधारणालाई नेपालमा पनि कार्यान्वयनमा ल्याउनका लागि यो नियमावली तयार गरिएको बताउनुभयो । उहाँले मुख्य रूपमा लगानीकर्ताको हकहितलाई ध्यान दिनुपर्ने, गलत अभ्यासलाई निरुत्साहन गरी संस्थागत सुशासन अभिवृद्धि गर्नुपर्ने जस्ता पक्ष

हरूमा ध्यान दिन आवश्यक भएको बताउँदै उहाँले सम्बन्धित विषय विज्ञहरू तथा सहभागीहरूबाट प्राप्त सल्लाह तथा सुझावलाई अध्ययन गरी रचनात्मक एवं उपयोगी सुझावहरूलाई नियमावलीमा समावेश गरिने बताउनुभयो । कार्यक्रममा बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री परिष्टनाथ पौड्यालले स्वागत मन्तव्य दिँदै वैकल्पिक लगानी कोष नियमावली, २०७५ कार्यान्वयनमा आए पश्चात नेपालको वित्तीय बजारमा नयाँ आयाम थपिने बताउनुभयो । उक्त कार्यक्रममा बोर्डका निर्देशक डा. नवराज अधिकारीले उपस्थित सम्पूर्ण सहभागीहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो भने कार्यक्रमको संचालन बोर्डका उप निर्देशक निरञ्जय घिमिरेले गर्नुभएको थियो ।

धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी नियमन र कानूनी व्यवस्था विषयक अन्तरक्रिया तथा छलफल कार्यक्रम

भाद्र २२, २०७५: बोर्ड र नेपाल बार एसोसिएशन-महिला समितिद्वारा संयुक्त रूपमा मिति २०७५ भाद्र २२ मा धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारसम्बन्धी नियमन र कानूनी व्यवस्था विषयक अन्तरक्रिया तथा छलफल कार्यक्रम सम्पन्न भयो । नेपाल बार एसोसिएशनका उपाध्यक्ष श्री उषा मल्ल पाठकको अध्यक्षतामा सञ्चालन गरिएको उक्त कार्यक्रममा सर्वोच्च अदालतका माननीय न्यायाधिश श्री सपना प्रधान मल्ल प्रमुख अतिथि रहनुभएको सो कार्यक्रमको उद्देश्य धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारमा रहेका कानूनी व्यवस्था तथा अभ्यासहरूको बारेमा विशेष गरी महिला कानून व्यवसायीहरूलाई जानकारी दिने रहेको थियो । करिब १३५ महिला कानून व्यवसायीहरू सहभागी हुनुभएको सो कार्यक्रममा सहभागीहरूलाई स्वागत मन्तव्य दिँदै एसोसिएशनका उपाध्यक्ष श्री मोतिराज गौतम (मध्यमाञ्चल) ले अर्थतन्त्रको मेरुदण्डको रूपमा रहेको धितोपत्र बजार पछिल्लो समय सर्वाधिक चर्चाको विषय हुन पुगेकोले यस बजारमा रहेका कानूनी व्यवस्था, अभ्यास र बोर्डका पहलहरूको बारेमा जानकारीका लागि यस कार्यक्रम महत्वपूर्ण रहेको बताउनुभयो ।

कार्यक्रमको उद्देश्यमाथि प्रकाश पार्दै विशेष अतिथिका रूपमा रहनुभएका बोर्ड अध्यक्ष डा. रेवत बहादुर कार्कीले यस प्रकारको कार्यक्रम माननीय न्यायाधिश तथा कानून व्यवसायीहरूलाई विगतमा पनि भएको स्मरण गर्दै यस पटक खासगरी महिला कानून व्यवसायीलाई लक्षित गरिएको यस कार्यक्रमको छुट्टै महत्व भएको बताउनुभयो । उहाँले धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजार तथा यस अर्न्तगत रहेका ४०० भन्दा बढी संस्थाको नियमन गर्ने साथै अर्धन्यायिक निकायको हैसियतले तहकीकात देखि जरिवाना गर्ने सम्मको अधिकार पाएको बोर्ड एक छुट्टै विशिष्टता भएको नियमन निकायको रूपमा रहेको बताउनुभयो । संघियता कार्यान्वयनसँगै देश स्थायित्वतर्फ उन्मुख भइरहेको परिप्रेक्ष्यमा अर्थतन्त्रलाई गतिशिल बनाउन आवश्यक पूँजी परिचालनको सशक्त माध्यमको रूपमा रहेको धितोपत्र बजारलाई आधुनिक, प्रविधिमैत्री, स्वच्छ तथा प्रभावकारी बजारको रूपमा विकास गर्न बोर्ड निरन्तर लागि रहेको बताउनुभयो । कार्यक्रममा विशेष अतिथिको रूपमा रहनुभएका नेपाल बार एसोसिएशनका अध्यक्ष श्री शेर बहादुर के.सी.ले

कार्यक्रममा आफ्नो मन्तव्य राख्नुहुँदै प्रमुख अतिथि माननीय न्यायाधिश श्री सपना प्रधान मल्लज्यू

धितोपत्र बजार वाणिज्य कानून तथा आर्थिक मामिलासँग सम्बन्धित विषय भएकोले कानून व्यवसायी जानकार हुनुपर्ने धारणा राख्दै यसबारे महिला कानून व्यवसायीलाई जानकारी दिन बोर्डले गरेको पहलका लागि बोर्डलाई धन्यवाद दिनुभयो । तीन वटा छुट्टाछुट्टै विषय शीर्षकहरूमा प्रस्तुति रहेको कार्यक्रममा बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री परिष्पनाथ पौडेलले धितोपत्र बजारको वर्तमान अवस्था र नियमन व्यवस्थामा प्रस्तुतिकरण दिनुभएको थियो भने बोर्डका निर्देशक श्री मुक्तिनाथ श्रेष्ठले नेपाल धितोपत्र बोर्ड सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थामा प्रस्तुतिकरण गर्नुभएको थियो । साथै नेप्सेका का.मु. प्रबन्धक श्री निरञ्जन फुयाँलले धितोपत्रको दोस्रो बजार शीर्षकमा प्रस्तुतिकरण गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा सहभागीहरूले नेप्से सूचकांकको उत्तारचढाव र त्यसको अर्थतन्त्रमा प्रभाव, धितोपत्रको कारोबारमा हुन सक्ने कसूरहरू, भित्री कारोबार, सार्वजनिक निष्काशनमा धितोपत्रको बाँडफाँड, कम्पनी मर्जरमा देखिएका समस्याहरू, डिम्याट खाताको सञ्चालन लगायतका विषयहरूसम्बन्धी जिज्ञासामा बोर्डका अध्यक्ष डा. कार्कीले जवाफ दिनुभएको थियो ।

कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि माननीय न्यायाधिश श्री सपना प्रधान मल्लले प्रस्तुत कार्यक्रम आर्थिक शक्तिकरणसँग जोडिएको सन्दर्भ उठाउँदै सहभागी महिला कानून व्यवसायी विभिन्न स्वरूपमा धितोपत्र बजारमा रहेको देख्दा आफु उत्साहित रहेको बताउनुभयो । उहाँले बोर्डको भूमिका राज्यको

लक्ष्यसँग जोडिएको बताउँदै नियमन निकायको हैसियतले बोर्डले आफूलाई सहजकर्ताको रूपमा विकास गर्दै लैजानुपर्ने, संगठित लगानीको अभाव रहेको अवस्थामा विदेशी लगानी समेत प्रोत्साहित हुने गरी बजारको नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्नुपर्ने, स्वच्छ सूचनाको प्रभावकारी रूपमा व्यापक सञ्चार हुनुपर्ने, भित्री कारोबार निरुत्साहित गर्नुपर्ने धारणा राख्नुभयो । साथै, धितोपत्र पनि महत्वपूर्ण सम्पति भएकोले पछिल्लो समय वित्तीय अपराधका घटनाहरू बढ्दै गएको सन्दर्भमा बोर्ड र कानून व्यवसायीका गतिविधिहरूमा सहकार्य तथा सामञ्जस्यता ल्याउन आवश्यक रहेको बताउनुभयो । कार्यक्रमको अध्यक्षता गर्नुभएका नेपाल बार एसोसिएशनका उपाध्यक्ष श्री पाठकले देशको आर्थिक विकासमा बोर्डको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको बताउँदै धितोपत्र बजारमार्फत् हुने लगानीलाई उत्पादनमूलक बनाउनुपर्ने धारणा राख्नुभयो । साथै उहाँले कानून व्यवसायीले राख्ने बृहत ज्ञानमा धितोपत्र बजारलाई पनि प्राथमिकता दिनुपर्ने बताउँदै कार्यक्रमको समापन गर्नुभयो । बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरीले कार्यक्रम उपस्थित सम्पूर्ण सहभागीलाई धन्यवाद दिँदै आगामी दिनमा पनि बोर्डले यस प्रकारको कार्यक्रम आयोजना गर्ने बताउनु भयो । कार्यक्रमको सञ्चालन नेपाल बार एसोसिएशनका अधिवक्ता श्री विष्णुमाया भुषालले गर्नुभएको थियो ।

सम्पति शुद्धीकरण निवारणमा धितोपत्र व्यवसायीको भूमिका विषयक अन्तरक्रिया /छलफल कार्यक्रम

माद्र २६, २०७५: नेपाल धितोपत्र बोर्डले मिति २०७५ भाद्र २६ मा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणमा धितोपत्र व्यवसायीको भूमिका विषयक अन्तरक्रिया/छलफल कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । बोर्डका अध्यक्ष डा. रेवत वहादुर कार्कीको अध्यक्षतामा नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयका राजस्व सचिव श्री शिशिर कुमार ढुंगानाको प्रमुख आतिथ्यतामा भएको उक्त कार्यक्रमको उद्देश्य धितोपत्र तथा वस्तु विनिमय बजारमा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणमा भईरहेका नीतिगत व्यवस्थाहरूको सुधार र प्रचलित अभ्यासको जानकारी दिँदै धितोपत्र व्यवसायीको भूमिकाका सम्बन्धमा स्पष्ट पार्नु रहेको थियो । कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि राजस्व सचिव श्री ढुंगानाले सम्पत्ति शुद्धीकरणको मुद्दा सरकारको मात्र वा नियमन निकाय वा वित्तीय प्रणालीका सहभागीहरूको मात्र नभएर यो आमसर्वसाधारण समेतको चिन्ता र चासोको विषय भएको बताउँदै बोर्डले यस प्रकारको कार्यक्रम गरेकोमा सराहना गर्नुभयो । उहाँले धितोपत्र व्यवसायीहरू कारोबारको प्रवेश विन्दु भएको र व्यवसायीहरू विशेष इमान्दार र सतर्क हुनसके सम्पत्ति शुद्धीकरण शुरुवाती चरणमै निरुत्साहित हुने बताउँदै सुदृढ अर्थतन्त्रका लागि वित्तीय प्रणालीको दीर्घकालीन स्वस्थता आवश्यक रहने र असुरक्षित वित्तीय प्रणालीमा संलग्न सवै पक्ष र आम जनजीवन समेत प्रभावित हुने बताउनुभयो । पछिल्लो समय सरकारले धितोपत्र बजारको विकासमा व्यवसायीहरूलाई सहजीकरण समेत गर्दै आईरहेको र व्यवसायीहरूबाट समेत सरकारको प्राथमिकता तथा चासोमा संवेदनशील हुनुपर्ने बताउनुका साथै प्रमुख अतिथि ढुंगानाले सन् २०२० सम्ममा सम्पत्ति शुद्धीकरणका विश्वव्यापी मापदण्डहरूमा नेपालको मूल्यांकन हुने हुँदा सोका लागि सवै पक्ष गम्भीर भई हातेमालो गर्न जरुरी रहेको बताउनुभयो ।

उक्त कार्यक्रममा बोर्डका निर्देशक श्री मुक्तिनाथ श्रेष्ठले सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसम्बन्धमा बोर्डको भूमिका, नेपाल राष्ट्र बैंक, वित्तीय जानकारी इकाईका प्रमुख एवं निर्देशक श्री रामु पौडेलले सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धमा धितोपत्र व्यवसायीहरूले वित्तीय जानकारी इकाईमा गर्नुपर्ने सूचना प्रवाहहरू सम्बन्धी व्यवस्था र नेपाल राष्ट्र बैंक (हाल नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय, सम्पत्ति शुद्धीकरण इकाईका प्रमुख) श्री हरि नेपालले

नेपालमा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण र धितोपत्र व्यवसायीको भूमिका तथा अभ्यास विषयमा छुट्टाछुट्टै तीन कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । बोर्डका निर्देशक श्री मुक्तिनाथ श्रेष्ठले आफ्नो कार्यपत्रमा मूलतः सम्पत्ति शुद्धीकरण र आतंकवादी क्रियाकलपामा वित्तीय लगानी सम्बन्धी कसूर, धितोपत्र बजारमा शंकास्पद कारोबारको पहिचान, अभिलेख, रिपोर्टिङ्ग सम्बन्धी विद्यमान कानूनी व्यवस्थाको कार्यान्वयनको अवस्था, बोर्डको गत आ.व.मा व्यवसायीक स्तरको पालना नगरेका धितोपत्र दलाल व्यवसायीलाई पचहत्तर हजार रुपैया जरिवाना, ग्राहक पहिचान विवरणको स्पष्ट अभिलेख नराखेकोमा दुई धितोपत्र दलाल व्यवसायीका कार्यकारी प्रमुखलाई पचास/पचास हजार रुपैयां जरिवाना गरिएको समेत जानकारी गराउनुभएको थियो । यसैगरी नेपाल राष्ट्र बैंकका श्री रामु पौडेलले विश्वमा वार्षिक रूपमा जिडिपिको दुई देखि पाँच प्रतिशत सम्पत्ति शुद्धीकरण भएको आइएमएफको तथ्यांक प्रस्तुत गर्दै सम्पत्ति शुद्धीकरण र आतंकवादमा वित्तीय लगानी विश्वव्यापी चासो भएको बताउनुभयो । उहाँले आफ्नो प्रस्तुतिमा गत आ.व.मा जम्मा दुईवटा मात्र शंकास्पद कारोबारको रिपोर्टिङ्ग आउनुले धितोपत्र बजारमा शंकास्पद कारोबारको रिपोर्टिङ्ग कमजोर रहेको उल्लेख गर्दै धितोपत्र व्यवसायीहरूले ग्राहकको जोखिम आफूले लिन नहुने भन्दै ग्राहकको जोखिम मूल्यांकनमा विशेष चनाखो र जिम्मेवार हुनुपर्ने उल्लेख गर्नुभयो । अर्का प्रस्तोता श्री हरि नेपालले नेपालको धितोपत्र बजारमा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणमा विगतका प्रयासहरू सकारात्मक रहेपनि पर्याप्त नभएको, धितोपत्र व्यवसायीहरूले ग्राहक पहिचान विवरणमा उल्लेख गरिएको पेशा र ग्राहकको कारोबारबीच तादात्म्य रहे नरहेको हेर्ने नगरेकोप्रति गुनासो गर्दै ग्राहकको जोखिम मूल्यांकनमा व्यवसायीहरू गम्भीर हुनुपर्ने कुरा बताउनुभयो । सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणको मुद्दालाई सवैले अपनत्व लिई जिम्मेवार बन्नुपर्ने, बोर्डले सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्बन्धमा बजार सुपरिवेक्षणलाई शशक्तरूपमा अगाडि बढाउनुपर्ने बताउनुभयो । कार्यक्रममा सहभागीहरूले जलविद्युतको शेयरमा गरिने लगानीको श्रोतको अभिलेख, लगानी व्यवस्थापनमा हुने रकम लगानीमा श्रोतको अभिलेख, शंकास्पद कारोबार रिपोर्टिङ्ग र सो को समयावधि, जोखिम मूल्यांकन गर्ने तरीका लगायतका विषयहरूमा

जिज्ञासा राख्नुका साथै ग्राहकको जोखिम मूल्यांकन सम्बन्धमा अर्थ मन्त्रालय र बोर्डले समन्वयात्मक रूपमा तालिम, गोष्ठीको आयोजना गर्नुपर्ने माग समेत गर्नुभएको थियो भने सहभागीहरूको जिज्ञासाहरूको सम्बोधन कार्यपत्र प्रस्तोताहरू र बोर्डका अध्यक्ष डा. कार्कीले गर्नुभएको थियो ।

धितोपत्र दलाल व्यवसायी, मर्चेन्ट बैकरहरू, नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लि., सिडिएसी एण्ड क्लियरिङ लि., क्रेडिट रेटिङ एजेन्सीहरूका प्रतिनिधीहरू गरी करिब ११५ जनाको सहभागीता रहेको सो कार्यक्रममा सहभागीहरूलाई स्वागत मन्तव्य तथा कार्यक्रम बारे जानकारी दिदै नेपाल धितोपत्र बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री परिश्रुतनाथ पौड्यालले पछिल्लो समय सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणको विषय सरकार र समग्र वित्तीय प्रणालीको चासोको विषय रहेको, धितोपत्र बजारमा पछिल्लो समय सम्पत्ति शुद्धीकरण चर्चाको विषय भएको र सबल वित्तीय प्रणालीको विश्वसनीयतामा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणका लागि वित्तीय प्रणालीमा आवद्ध सबै पक्षहरूबीच सहकार्य हुनुपर्ने बताउनुभयो ।

कार्यक्रमका अध्यक्ष डा. कार्कीले बोर्डले सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणलाई विशेष जोड दिंदैआएको, विगतमा सम्पत्ति शुद्धीकरणको सवालमा व्यवसायीहरूलाई कारवाही समेत भएको, ग्राहक पहिचान विवरण फाराम अद्यावधिक गरी लागू गरीएको लगायतका सुधारहरू भएको बताउँदै आगामी दिनमा बोर्डले बजार सुपरीवेक्षण कार्यलाई अझ परिणाममुखी बनाउँदै लैजाने बताउनुभयो । साथै उहाँले तोकिएको समयमा गर्नुपर्ने काम सो समयमा हुन नसक्दा त्यसले ल्याउने जोखिमलाई समय वित्ते पश्चात न्यूनीकरण गर्न नसकिने समेत बताउनुभयो । बोर्डका कार्यकारी निर्देशक श्री निरज गिरीले कार्यक्रममा उपस्थित सम्पूर्ण सहभागीलाई धन्यवाद दिदै आगामी दिनमा पनि बोर्डले यस प्रकारको कार्यक्रम आयोजना गर्ने बताउनु भयो । उक्त कार्यक्रमको संचालन बोर्डका उपनिर्देशक श्री तेज प्रसाद देवकोटाले गर्नुभएको थियो ।

लेख/विचार

सामूहिक लगानी कोष: एक परिचय

विषय प्रवेश

सामान्यतया अर्थतन्त्रमा छरिएर रहेको स-सानो पूँजीलाई एकत्रित गरी पूँजी बजार र मुद्रा बजारका विभिन्न उपकरणहरूमा लगानी गर्ने उद्देश्यका साथ स्थापना गरिएको कोषलाई सामूहिक लगानी कोषको रूपमा बुझ्नुपर्दछ । यस्तो कोषले यसका लगानीकर्ताहरूलाई लगानीको निस्सा स्वरूप इकाई उपलब्ध गराउँदछ, यस्ता इकाईलाई धितोपत्र बजारमा सहज क्रय विक्रय गर्न मिल्ने अधिक तरतला भएको धितोपत्र बजारको उपकरणको रूपमा विकसित गरिएको हुन्छ । यसर्थ कुनै एक लगानी कोषका लगानीकर्ताहरूको लगानीको उद्देश्य एउटै हुन पुग्दछ ।

धितोपत्र सम्बन्धी ऐन २०६३ अनुसार योजना व्यवस्थापकले दक्ष लगानी सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले करारको आधारमा सहभागीहरूबाट सामूहिक लगानी योजनामा जम्मा गरेको रकमबाट सृजना भई आफ्नो जिम्मामा लिएको कोष वा त्यस्तो कोषसँग सम्बन्धित सम्पत्ति सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले उक्त ऐन बमोजिम योजना व्यवस्थापकले आफ्नो जिम्मेवारीमा लिएको कोष वा सम्पत्तिको लगानी व्यवस्थापनबाट सृजित थप सम्पत्ति र प्रतिफल स्वरूप जम्मा भएको रकम समेतलाई सामूहिक लगानी कोषको रूपमा परिभाषित गरिएको छ ।

लगानी कोष सामान्यतया खुल्लामुखी र बन्दमुखी प्रकृतिका हुने गर्दछन् । जारी गरिने इकाईको संख्या लगानी कोषको समयावधी भरी निश्चित रहनेलाई बन्दमुखी (Close ended) जसमा इकाईहरूको कारोबार दोस्रो बजारमा हुने गर्दछ भने जारी गरिने इकाईको संख्या दिनहुँ परिवर्तन भैरहने सक्ने र इकाईहरूको कारोबार योजना व्यवस्थापक वा उसले तोकेका एजेन्टबाट मात्रै हुनसक्ने योजनालाई खुल्लामुखी (Open ended) भनिन्छ ।

सन् १७७० देखि नै युरोपबाट यस्ता कोषको शुरुवात भएको देखिन्छ । तत्कालीन समयमा सृजित आर्थिक मन्दीबाट निकासका लागि बेलायतको इस्ट इन्डिया कम्पनी, डेनमार्कको एडिना भ्यान केटबिच जस्ता संस्थाले लगानी कोषको अवधारणामा रकम उठाएर कोषको शुरुवात गरेका इतिहास भेटिन्छ । इन्भेष्टमेन्ट फण्ड इन्स्टिटयुट अफ क्यानडाका अनुसार आधुनिक सामूहिक लगानी कोषको शुरुवात सन् १९२४ मा अमेरिका एम एफ एस इन्भेष्टमेन्ट म्यानेजमेन्टबाट भएको हो । त्यस पश्चात यस्ता कोष मार्फत पूँजी परिचालन विश्वभरी नै व्यापक रूपमा प्रयोग भएको देखिन्छ । पछिल्लो समयमा कोषको उद्देश्य अनुसार यसको प्रकारमा अनेकन विविधता आइसकेको छ भने यस्तो कोषको एडभान्स भर्सनको रूपमा निश्चित इन्डेक्सलाई पछ्याउने इन्डेक्स फण्ड, खुलामुखी प्रकृतिको भैकन पनि एक्सचेञ्जमा कारोबार हुने एक्सचेञ्ज ट्रेडेड फण्ड (इटिएफ) जस्ता उपकरणको समेत विकास भैसकेको छ ।

अजय दुंगाना
सहायक निर्देशक
नेपाल धितोपत्र बोर्ड

नेपालमा सामूहिक लगानी कोष र महत्त्व

नेपालको सन्दर्भमा कुरा गर्दा एनसिएम म्युचुअल फण्ड तथा नागरिक एकांक योजनाले पचासको दशकमा नै लगानी कोषको माध्यमबाट पूँजी परिचालन गरेका थिए । तत् समयमा स्पष्ट कानूनी व्यवस्थाहरू नहुँदा लगानी कोषको सहज संचालनार्थ विविध अप्ठ्याराहरू रहेका थिए । २०६३ को धितोपत्र सम्बन्धी ऐन र सो अन्तर्गत बनेको सामूहिक लगानी कोष नियमावली २०६७ र सामूहिक लगानी कोष निर्देशिका २०६९ ले कोष संचालन सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्थाहरूलाई स्पष्ट पारिएको छ । नियमावली अनुसार कोष स्थापना र संचालनार्थ स्वीकृति, कोष दर्ता, कोषको संचालन, कोषको सुपरीवेक्षक, योजना व्यवस्थापक, डिपोजिटरी लगायतका विषयहरूको कानूनी आधार तयार पारिएको छ । लगानी कोष संचालनार्थ गरिएको परिकल्पना अनुसार रहने सुपरीवेक्षक, डिपोजिटरी आदिको योग्यता र काम, कर्तव्य, अधिकार आदिको विषयमा पनि प्रष्ट पारेको छ । लगानीकर्ताका विभिन्न फरक फरक उद्देश्य र आवश्यकतालाई संबोधन गर्न लगानी कोष व्यवस्थापकले फरक फरक लगानीको उद्देश्य राखिएका लगानीको योजना (Scheme) चलाएका हुन्छन् । बोर्डमा स्वीकृतार्थ पेश गरिने योजनाले संकलित रकम के कस्ता औजारहरूमा लगानी गर्ने, कुन क्षेत्रमा लगानी गर्ने, लगानी गर्दा क्षेत्रगत रूपमा कति हिस्सा लगानी गर्ने, लगानीसंग निहित जोखिमको अवस्था कस्तो रहने आदि विवरण उल्लेख गर्नुपर्दछ । उल्लेखित कानूनी संरचनाका आधारमा हाल नेपालमा ११ कोषका १४ योजनाहरू संचालनमा रहेका छन् । यी योजनाहरूबाट करीब दश अर्ब रुपैयाँ पूँजी परिचालन भएको छ । जुन कोषको कानूनी आधार तयार भए पश्चातको छोटो समय अवधिमा उल्लेख्य हिस्सा मान्न सकिन्छ ।

लगानी कोषको माध्यमबाट लगानीकर्ताले लिन सक्ने फाइदाको रूपमा लगानी विविधिकरण सिमित ज्ञानको आधारमा पनि पूँजीबजारमा लगानी गर्नसक्ने, अधिक तरलता रहने, नयाँ लगानीकर्तालाई बजार प्रवेशमा सहजिकरण लगायतका विषयहरू महत्त्वपूर्ण रहन्छन् । कोष मार्फत लगानीकर्ताले सानो रकमबाट नै लगानी विविधिकरण गर्न सक्दछन् । यस्तै अर्थशास्त्रको इकोनोमी अफ स्केल सिद्धान्तका आधारमा लगानी कोषको लागत व्यक्तिगत/खुद्रा लगानीकर्तालाई भन्दा कम पर्न जाने हुन्छ । अधिक तरलताले गर्दा लगानीकर्ता जुनसुकै समयमा बजार प्रवेश गर्नसक्ने र आवश्यकता अनुसार बजारबाट बाहिरिन सक्ने हुन्छन् । योजनाको संचालन उक्त क्षेत्रका विशेषज्ञ व्यक्तिहरूबाट गरिने र सो सम्बन्धमा निरन्तर अध्ययन र अनुसन्धान समेत गरेर लगानीको निर्णय लिने हुँदा विवेकपूर्ण निर्णय (Rational Decision) गर्ने गर्दछन् । जसबाट लगानी सम्बन्धी गल्ती वा कमजोरीहरू न्युनिकरण गर्न सकिने हुन्छ । यसबाट लगानीकर्ताले उच्च मनोबल (Higher Confidence) का साथ लगानी गर्न सक्दछन् भने धितोपत्र बजारको प्रणालीगत जोखिम पनि कम हुन जाने देखिन्छ । लगानीकर्तालाई हुने अर्को फाइदा भनेको आफ्नो उद्देश्य अनुसारको लगानीको योजना छनोट गरी लगानी गर्ने स्वतन्त्रता पनि हो । कोषको लगानी प्रकृति हेर्दा संस्थागत लगानीकर्ता जस्तो हुने भएकोले लगानी कोषहरूको उपस्थितीले धितोपत्र बजारलाई थप परिपक्व बनाउन मद्दत पुऱ्याउँछ ।

उपसंहार

विकसित अर्थतन्त्रमा लगानी कोषको सन्दर्भमा बन्दमुखीबाट खुल्लामुखी तर्फ प्याराडाइम स्फिट भैसकेको छ भने नेपालमा पनि धितोपत्र बोर्डले खुल्लामुखी योजना शुरुवात गराउन सहजिकरण गर्ने उद्देश्यले आफ्नो नीति तथा कार्यक्रममा समेत समावेश गरेको छ । धितोपत्र बजार र लगानी कोषको स्थायित्व र दीर्घकालिन विकासका लागि आवश्यक दृष्ट ऐन समेत तर्जुमा गरी नेपाल सरकारमा प्रस्तुत गर्ने कार्यक्रम समेत बोर्डले आ.व. २०७५/०७६ को नीति तथा कार्यक्रममा उल्लेख गरेको परिप्रेक्ष्यमा निकट भविष्यमा नेपालको धितोपत्र बजार र सो अन्तर्गतको सामूहिक लगानी कोषको बजार एक नयाँ उचाईमा पुग्ने निश्चित छ ।

प्रमुख सल्लाहकार

डा. रेवत बहादुर कार्की, अध्यक्ष

सल्लाहकार

परीष्टनाथ पौड्याल, कार्यकारी निर्देशक
निरज गिरी, कार्यकारी निर्देशक

सम्पादक

डा. नवराज अधिकारी
उप-कार्यकारी निर्देशक

सह सम्पादक

नारायण प्र. शर्मा, निर्देशक

सहायक सम्पादक

रेवत श्रेष्ठ, सहायक निर्देशक

प्रकाशक

नेपाल धितोपत्र बोर्ड, पो.ब.नं. ९०३१, जावलाखेल, ललितपुर, फोन: ०१-५५४९०५७, ५५५१९६२, ५५४४०५७, फ्याक्स: ०१- ५५४९०५८, टोल फ्री हटलाइन नं: १६६०-०१-४४४३३, वेबसाइट: <http://www.sebon.gov.np>, ई-मेल: support@sebon.gov.np